

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาเมือง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก Development of Tourism Activities in Ban Na Mueang Community Chat Trakan District Phitsanulok Province

พิชญพร ประครองใจ¹

E-mail: p.prakrongjai@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่บ้านนาเมือง ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่สนใจ ในการท่องเที่ยวชุมชน ขนาดตัวอย่าง 400 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาชุมชน และประชาชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และศึกษารวมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่นิยมคือ ธรรมชาติ น้ำตก/ภูเขา/ทะเล ชุมชนเก่า และศูนย์เรียนรู้/พิพิธภัณฑ์/ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ต้องการให้ชุมชนท่องเที่ยวที่อยู่นั้น อนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม วัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยว สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวก มีความสะอาดและปลอดภัย รวมถึงต้องการให้ชุมชนท่องเที่ยวที่อยู่นั้น ขายอาหาร/ของที่ระลึกสินค้าพื้นเมือง นำเที่ยว และการแสดงศิลปะพื้นเมือง นอกจากนี้ ยังคงต้องการให้ชุมชนมีกิจกรรมท่องเที่ยว: สาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่น/นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม อาทิ การทอผ้า การจักสาน และบริการที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ จึงมีรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะ “การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต”

คำสำคัญ: การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

Abstract

This research is justified to study threats suitable for tourism development at Ban Na Muang. The researcher used qualitative and quantitative research, level and target Thai people of interest in small tourism at least 400 people and people. Providing important information is the community development team and people living by Purposive Sampling, 30 people. The results of the research showed that most of the tours had ideas for leisure tourism, competition and nature study. The most popular tourist destinations were waterfalls / mountains / sea, old communities and learning centers / mor-lam. Local culture and tourism resources can travel to tourist attractions conveniently, clean and safe, including wanting the tourism community to sell food / souvenirs, merchandise, socks and music performances. This still wants the community to have tourism activities: tourist attractions. Culture, local culture and way of life in the homestay style have the form of tourism in the manner of "cultural tourism, culture, culture and way of life".

Keywords: development of tourism activities

ความเป็นมาของปัญหา

ยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 – 2564 ของกรมการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาอัตลักษณ์และเรื่องราวของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ มีทิศทางในการพัฒนาที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ “บ้านนาเมือง” หมู่ที่ 8 ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ทำนา ปัจจุบันมีการตั้งกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองขึ้น โดยการทอผ้าเป็นภูมิปัญญาของคนบ้านนาเมืองและกลายเป็นอาชีพหลักที่เลี้ยงครอบครัวได้ ทรัพยากรธรรมชาติยังคงอุดมสมบูรณ์ มีน้ำตกตาดน้อยที่ยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านภูมิปัญญาการทอผ้า สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของคนในชุมชนดั้งเดิม ตลอดจน วิถีชีวิตของคนในชุมชน ประเพณีทางวัฒนธรรม แต่ยังคงขาดการส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวจึงนำไปสู่การเชื่อมโยงแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนและสร้างมูลค่าเพิ่มในการนำเสนอให้นักท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบ้านนาเมืองและพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนและนักท่องเที่ยว

¹ อาจารย์ประจำ สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบ้านนาเมือง ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวบ้านนาเมือง ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประเภทของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตอบสนองวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยครั้งนี้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เพื่อศึกษากิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบ้านนาเมือง ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก โดยการสำรวจพฤติกรรมและความต้องการกิจกรรมท่องเที่ยวและการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกด้าน (1) สภาพทั่วไปของชุมชน (2) แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน (3) รูปแบบ/กิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน (4) ระบบสาธารณูปโภค/สิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน (5) การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน (6) การดำเนินงานด้านเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชน (7) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว (8) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่สนใจในการท่องเที่ยวชุมชนเนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น ขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2549, หน้า 74) ใช้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน เพื่อความสะดวกในการประเมินผล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนดคือไม่น้อยกว่า 384 ตัวอย่าง

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาชุมชน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.1 แบบสอบถามสำรวจพฤติกรรมและความต้องการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบ้านนาเมือง ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

3.2 การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เพื่อพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวบ้านนาเมือง ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยผ่านระบบออนไลน์ โดยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสำรวจพฤติกรรมและความต้องการกิจกรรมท่องเที่ยวไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักท่องเที่ยวที่สนใจในการท่องเที่ยวชุมชน และการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เพื่อพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาชุมชน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดระบบจำแนกข้อมูล (Content Analysis) ที่รวบรวมเรียบเรียงจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

1. ส่วนที่ 1 การศึกษาเชิงปริมาณ

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 50.80 ส่วนใหญ่มีระหว่างอายุ 26 – 35 ปี จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.80 มีสถานภาพสมรสแล้ว จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 ส่วนใหญ่สำเร็จระดับปริญญาตรี จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.50 ประกอบ

อาชีพธุรกิจส่วนตัว/อาชีพอิสระ จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 และส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 15,001 – 25,000 บาท จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.30

1.2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 นิยมแหล่งท่องเที่ยวประเภท ธรรมชาติ น้ำตก/ภูเขา/ทะเล จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 ส่วนใหญ่รับทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 46.50 บุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือครอบครัว/คนใกล้ชิด จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.30 สิ่งสนใจในการท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือ ธรรมชาติ/สภาพอากาศที่ดี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.80 ส่วนใหญ่นิยมท่องเที่ยวในลักษณะกลุ่มบุคคล/เพื่อน/ครอบครัว จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 61.80 โดยรถยนต์ส่วนบุคคล จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 ท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปีจำนวน 2 ครั้ง จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30 มักเดินทางท่องเที่ยวในช่วงฤดูร้อน จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 48.30 และใช้ระยะเวลาในการเดินทาง 2 วัน 1 คืน จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.50

1.3 ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวชุมชนโดยภาพรวมมีระดับความต้องการระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.521) คิดเป็นร้อยละ 81.60 มีความต้องการด้านการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม วัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยว ระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.638) คิดเป็นร้อยละ 88.80 รองลงมาด้านการเดินทางสะดวก สะอาด และปลอดภัย ระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.772) คิดเป็นร้อยละ 83.00 และความต้องการด้านการขายอาหาร สินค้าพื้นเมือง การนำเที่ยว การแสดงศิลปพื้นเมือง ของที่ระลึก ระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.686) คิดเป็นร้อยละ 82.60 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาตามลำดับพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมคือ ธรรมชาติ น้ำตก/ภูเขา/ทะเล โดยต้องการให้ชุมชนอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม วัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยว สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวก มีความสะอาด และปลอดภัย รวมทั้งต้องการให้ชุมชนท่องเที่ยวบริการขายอาหาร/ของที่ระลึกสินค้าพื้นเมือง นำเที่ยว และการแสดงศิลปพื้นเมือง

2. ส่วนที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพ

2.1 สภาพทั่วไปของชุมชน

ความเป็นมาและสภาพทั่วไป “บ้านนาเมือง” หมู่ที่ 8 ต.ป่าแดง อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก แยกตัวออกมาจากหมู่บ้านน้ำภาคน้อย เนื่องจากมีประชากรจำนวนมาก บรรพบุรุษของบ้านนาเมืองอพยพมาจากประเทศลาวหรือบ้านบ่อหมองน้อย ภูมิศาสตร์บ้านนาเมืองมีลักษณะเป็นที่สูงเนินที่ราบเชิงเขา มีที่สูงต่ำสลับกัน ดินส่วนใหญ่เป็นดินลูกรังและดินร่วน ลักษณะพื้นที่ มีนาล้อมรอบหมู่บ้าน ลักษณะความเป็นอยู่หรือสิ่งปลูกสร้าง สร้างบ้านติดๆ กัน สะท้อนถึงความใกล้ชิดกันหรือความเป็นระบบเครือญาติ โดยลักษณะของบ้านเป็นทรงบ้านชั้นเดียวยกสูงเพราะด้านล่างจะเป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยงวัว หรือเป็นที่เก็บทุกทอผ้า/ก๊วยใต้บ้านเกือบทุกหลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพ ทำไร่ ทำนา เป็นหลัก ภายหลังได้มีการตั้งกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองขึ้น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนบ้านนาเมือง และกลายเป็นอาชีพหลักที่เลี้ยงครอบครัวได้ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อเรื่องผี และข้อปฏิบัติต่างๆ ที่บรรพบุรุษได้ก่อไว้ โดยใช้ภาษาลาวเวียงเป็นภาษาหลักในการสื่อสารเนื่องจากต้นตระกูลอพยพถิ่นฐานมาจากประเทศลาว (เวียงจันทน์ – หลวงพระบาง) ในด้านทรัพยากรธรรมชาติยังคงอุดมสมบูรณ์ มีน้ำตกตาดน้อยที่ยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สมบูรณ์

การประกอบอาชีพของชุมชน จุดขาย : คือ ผ้าทอมือ (บ้านนาเมือง) ผู้ชายทำไร่ร่อน มัน ข้าวโพด ทำนา ปลูกผัก เลี้ยงหมู เลี้ยงวัว เลี้ยงจิ้งหรีด จักสาน & ผู้หญิงทอผ้า : อาชีพหลักของประชากรบ้านนาเมือง คือ การทำอาชีพเกษตรกร แต่ในช่วงฤดูแล้งมักประสบปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำ ทำให้กลุ่มสตรีได้หาอาชีพเสริมที่ถนัด คือ การรวมกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองขึ้น ซึ่งการทอผ้าเป็นภูมิปัญญาของคนบ้านนาเมืองที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เนื่องจากในอดีตไม่สามารถหาซื้อเสื้อผ้าได้เหมือนปัจจุบัน จึงนิยมทอผ้าเพื่อใช้ภายในครัวเรือน ประกอบกับในหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ปลูกฝ้ายไว้เพื่อทอผ้านุ่ง ผ้าขาวม้าและทอเพื่อตัดเสื้อสวมใส่ กระทั่งปัจจุบันคนในหมู่บ้านได้แนวคิดในการทอผ้าเพื่อสร้างรายได้ ลักษณะการทอผ้าจึงมีหลายรูปแบบ ได้แก่ ผ้าทอมัดหมี่ ผ้าทอลายน้ำไหล ผ้าทอลายขีด ผ้าทอลายตีนจก ผ้าสบทอมือ และผ้าขาวม้า

ลักษณะทางสังคม ประเพณีและวัฒนธรรม คน คือ จุดเสริม : รอยยิ้ม การทักทาย ภาษาถิ่น คือ ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนี้ที่มีความเป็นธรรมชาติ บ้านนาเมืองมีสังคมที่เรียบง่าย มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เข้มแข็งทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีการสืบทอดวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน มีวิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ประเพณีบุญข้าวเปลือก/การสู่ขวัญข้าว ประเพณีบุญพระเวสสันดรหรือบุญผะเหวด ประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญคือ การแห่ต้นดอกไม้ ขนทรายเข้าวัด

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้งหรือต้นดอกผึ้ง ประเพณีบวงสรวงปู่ทวดน้อย ประเพณีเข้าพรรษา/แห่เทียน ประเพณีบุญข้าวสาก ข้าวห่อ ประเพณีออกพรรษา/ตักบาตรเทโว ประเพณีลอยกระทง งานหัตถกรรมการทอผ้า และการจักสาน มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตที่พอเพียงมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์

กลุ่มผู้วิจัยมีอิทธิพลต่อชุมชนจากการวิจัยพบว่า ความร่วมมือและการตัดสินใจมาจากกลุ่มผู้สูงวัยมากกว่ากลุ่มวัยรุ่น/วัยกลางคน ซึ่งอาจมาจากการเคารพและนับถือ

2.2 แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน

2.2.1 กลุ่มทอผ้าบ้านนาเมือง กลุ่มทอผ้าบ้านนาเมือง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ ก่อตั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2535 และเริ่มดำเนินการอย่างจริงจังในปี 2542 โดยมี นางสิงห์ จันทะคุณ ได้รับเลือกให้เป็นประธานกลุ่มจนถึงปัจจุบัน และได้ใช้บริเวณบ้านของประธานกลุ่มเป็นสถานที่ให้สมาชิกมารวมกันเพื่อทอผ้า กลุ่มทอผ้าบ้านนาเมืองจึงเป็นศูนย์หัตถกรรมเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในการทอผ้าไหม ผ้าทอมือ (บ้านนาเมือง) เป็นมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีลวดลายวิจิตรบรรจงที่มีการถ่ายทอดเรื่องราววัฒนธรรมชุมชนลงบนผืนผ้าไหมทอมือและยังคงคุณค่าด้วยการรังสรรค์การทอผ้าไหมแบบผืนต่อผืน ที่มีขั้นตอนมากมาย สำคัญคือเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนแห่งนี้

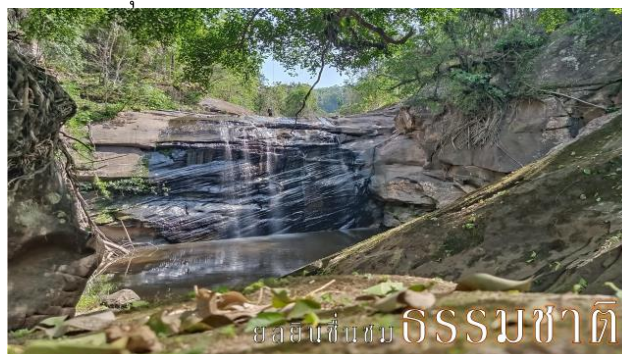

ภาพประกอบที่ 1 บรรจุภัณฑ์ผ้าทอมือ (บ้านนาเมือง)

ภาพประกอบที่ 2 ศูนย์หัตถกรรมผ้าทอมือ (บ้านนาเมือง)

2.2.2 น้ำตกตาดน้อย น้ำตกตาดน้อยเป็นน้ำตกที่อยู่บริเวณใกล้กับชุมชน มุ่งหน้าไปทางหมู่บ้านน้ำภาคน้อย ประมาณ 2 – 3 กิโลเมตร ระหว่างเส้นทาง สัมผัสวิถีชีวิตชนบท บ้านเรือน ไร่ สวน เมื่อถึงที่หมายใช้เวลาเดินเท้าเข้าสู่ น้ำตก ประมาณ 1 กิโลเมตร รายล้อมด้วยไม้ธรรมชาตินานาพันธุ์

ภาพประกอบที่ 3 น้ำตกตาดน้อย

2.3 รูปแบบ/กิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

2.3.1 รูปแบบการท่องเที่ยว

รูปแบบการท่องเที่ยวบ้านนาเมือง คือ “การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต” โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยว (1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านงานศิลปหัตถกรรม ได้แก่ ผ้าทอมือ (บ้านนาเมือง) (2) ประเพณี-พิธีกรรม ได้แก่ ประเพณีบุญข้าวเปลือก/การสู่ขวัญข้าว ประเพณีบุญพระเวสสันดรหรือบุญผะเหวด ประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญคือ การแห่ต้นดอกไม้ ขนทรายเข้าวัด ประเพณีแห่ปราสาทผึ้งหรือต้นดอกผึ้ง ประเพณีบวงสรวงปู่ทิดน้อย ประเพณีเข้าพรรษา/แห่เทียน ประเพณีบุญข้าวสาก ข้าวท้อ ประเพณีออกพรรษา/ตักบาตรเทโว ประเพณีลอยกระทง งานหัตถกรรมการทอผ้า และการจักสาน (3) อาหารวิถีชุมชนตามฤดูกาล ได้แก่ อั่วปูนา/ปูนาทรงเครื่อง ไข่ปาม แกงหน่อไม้สมุนไพรรักษาโรค ก้อยหอย กุ้งเต้น ข้าว (ไก่ กบ ปลา) ข้าวเหนียว ลาบเทา น้ำพริกกระทอน น้ำพริกแจ่วด้า จากที่มาเมนูชูโรง ได้แก่ ไข่ปาม หลามไก่ อั่วปู น้ำกระทอน (4) ภูเขา - น้ำตกในชุมชน ได้แก่ น้ำตกตาดน้อย และแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางโดยรอบ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติน้ำตกชาติตระการ ตำบลป่าแดง ชมทะเลหมอกนาชั้นบันได น้ำตกตาดปลากั้ง บ้านน้ำจวง และสวนพฤกษศาสตร์บ้านร่มเกล้า ในพระราชดำริ ตำบลป่าแดง

ภาพประกอบที่ 4 สะพานไม้บ้านนาเมือง (จุดชมทิวทัศน์)

2.3.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน คนในชุมชนบ้านนาเมืองรักชาติรักถิ่น ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนได้เป็นอย่างดี มีความร่วมมือ มีแนวคิดที่ผลักดันให้ชุมชนบ้านนาเมืองเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งในการพัฒนาเป็นชุมชนต้นแบบที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ จากการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักเชื่อว่าชุมชนมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมอาชีพและช่วยเพิ่มรายได้ของคนในชุมชน ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่สามารถพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้ ประกอบด้วย ปั่นจักรยานสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ชมสะพานไม้กลางทุ่งนา ชมสาธิตการทอผ้า ฝึกงานศิลปหัตถกรรมผ้าทอมือ (บ้านนาเมือง) ร่วมกิจกรรมตามประเพณีบ้านนาเมือง ทดลองทำการเกษตร การทำนาดำ/หาปูนา/กุ้งใต้กบ และกิจกรรมประกอบอาหารถิ่น อั่วปู/ผัดเผ็ดกบ

ภาพประกอบที่ 5 อาหารพื้นบ้านตามฤดูกาล (เห็ดประาะต้มเกลือ, แกงข้าวเห็ดประาะ)

2.4 ระบบสาธารณสุข/สิ่งแวดล้อม/สิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน ไฟฟ้าและประปามีความพร้อมรองรับการใช้งาน ลานจอดรถรองรับนักท่องเที่ยวจะใช้พื้นที่บริเวณโดยรอบตัวบ้านของคนในชุมชน เนื่องจากชุมชนดังกล่าวยังคงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย การรักษาความปลอดภัยนั้น ในช่วงค่ำจะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำท้องที่ (สายตรวจ) ตรวจตราภายในชุมชนประจำทุกวัน ป้ายบอกทางเข้า

หมู่บ้านนาเมืองมีความชัดเจน แต่ต้องเพิ่มป้ายบอกทางของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ น้ำตกตาดน้อย ร้านค้าภายในชุมชนมีด้วยกัน 2 ร้าน จำหน่ายเครื่องดื่ม ขนม ของใช้ทั่วไป ส่วนร้านขายของที่ระลึกนั้น ชุมชนยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ

2.5 การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ชุมชนบ้านนาเมืองยังไม่มีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เนื่องจากดำเนินการด้านการท่องเที่ยวในช่วงของการเริ่มต้น การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ชาวต่างชาติทำหน้าที่ให้บริการนำเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ ในชุมชนและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเมื่อมีผู้ที่สนใจเยี่ยมชมชุมชน

2.6 การดำเนินงานด้านเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชน ชุมชนบ้านนาเมืองมีโอกาสที่ดีในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากหน่วยงานให้การสนับสนุนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนในพื้นที่ที่มีความสมัครใจและมีส่วนร่วมในการสร้างพื้นฐาน ผลักดันสืบสานอัตลักษณ์ของชุมชนได้

2.7 แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว สำหรับแนวทางในการพัฒนาให้บ้านนาเมืองเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีคุณภาพนั้น พบว่า ต้องมีการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวให้มีรูปธรรม เนื่องจากพบว่ามีอีกหลายสิ่งที่จะต้องปรับปรุง โดยต้องมีการขับเคลื่อนเป็นระยะเพื่อให้เกิดการกระตุ้นการพัฒนาให้ชุมชนแห่งนี้กลายเป็นชุมชนท่องเที่ยว จำแนกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคคล การพัฒนาที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่งคือเรื่องของบุคลากร บุคคลภายในชุมชน หรือนักสื่อความหมาย (มัคคุเทศก์) ที่สามารถสื่อสารและเข้าใจถึงหลักของการท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงการเป็นเจ้าของบ้านที่ให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ดี ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีทักษะด้านต่างๆ ได้แก่ ทักษะการสื่อสารเฉพาะบุคคล ทักษะการเป็นผู้นำการท่องเที่ยว และทักษะการบริการการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาชุมชน ชุมชน หมายถึง ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ตลอดจนประชาชนในชุมชนที่ต้องมีความเข้าใจในการพัฒนาที่จะทำหมู่บ้านกลายเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ซึ่งต้องประกอบไปด้วย ความเข้าใจพื้นฐานของการท่องเที่ยวชุมชน ความคิดเห็นของคนในชุมชน เพื่อต่อยอด และความรู้ในเรื่องวิถีชีวิตกับการปรับตัวสู่การท่องเที่ยวในชุมชน ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ก่อนจะเป็นชุมชนแห่งการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมภายนอกและภายใน ถือเป็นส่วนที่สำคัญที่จะทำให้การพัฒนาขับเคลื่อนไปได้ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมต่างๆ ได้แก่ การทำกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่ และการสร้างสรรค์/ตกแต่งให้ชุมชนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เมื่อชุมชนมีความต้องการที่จะทำให้เกิดกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวต้องใช้บริการ ต้องมีการพัฒนาเพิ่มเติมให้ได้รับถึงความสะดวก แต่ในขณะเดียวกันยังคงเหลือความเป็นชุมชนไว้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจความเป็นชุมชน ได้แก่ (1) น้ำตกตาดน้อย ควรมีการพัฒนาทางเดิน ป้ายบอกทาง รวมถึงการวางระบบการรักษาความปลอดภัยเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความอุ่นใจตลอดการเดินทางเข้าสู่น้ำตก (2) บ้านพักโฮมสเตย์ต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงให้ได้ตามมาตรฐานสากล และมีคุณภาพเพื่อเพิ่มความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทาง (3) กลุ่มทอผ้า พัฒนาและอบรม เพื่อให้เข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงแบ่งสัดส่วนในการให้นักท่องเที่ยวในการร่วมกิจกรรม การชมการสาธิต และการเลือกชมสินค้า (4) สินค้าที่ระลึก การผลิตสินค้าที่ระลึก เป็นลักษณะธุรกิจในครัวเรือนหรือในชุมชน อาศัยศิลปะและความประณีต และใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นทำให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้ การเพิ่มมูลค่าแก่ทรัพยากรในท้องถิ่น รวมทั้งการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปหัตถกรรมผ้าทอมือ (บ้านนาเมือง) และเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น สินค้าที่ระลึกการท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย (5) อาหารรสชาติมีความโดดเด่นแต่ต้องมีรสชาติทางเลือก เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวในแต่ละวัย อาจรวมไปถึงอาหารที่ต้องเป็นเมนูหลักของชุมชนเพื่อเพิ่มความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ให้คนจดจำและประทับใจ ด้านการพัฒนาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ จากการดำเนินโครงการ ได้จัดทำแฟนเพจ Facebook ชื่อว่า “นาเมืองซีดี @ชาติตระการ” เพื่อเป็นช่องทางในการสื่อสารกับโลกภายนอก อันจะนำไปสู่เรื่องราวของการวางแผนในการท่องเที่ยวและภาพกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ จากการลงพื้นที่ชุมชนที่ผ่านมา มีการสอบถามไปยังผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถประเมินได้ว่า มีบางส่วนที่สามารถเข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วมของเพจได้ แต่บางกลุ่มยังไม่มี ความเข้าใจในเรื่องการสื่อสารออนไลน์อย่างแท้จริง และรวมถึงมีไว้เพื่อติดต่อสื่อสารเท่านั้น

2.8 ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนบ้านนาเมืองจำเป็นต้องศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ซึ่งหัวใจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ควรประกอบด้วย กลุ่มผู้นำท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนตำบล สถาบันการศึกษา รวมทั้งผู้ที่มีบทบาทในชุมชน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านและคนในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่เศรษฐกิจอย่างสร้างสรรค์และปัจจัยสำคัญในเชิงพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมคืองบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน

อภิปรายผล

1. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบ้านนาเมือง ตำบลป่าแดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก พบว่านักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ จำนวน 120 คน คิดเป็น ร้อยละ 30.00 นิยมแหล่งท่องเที่ยวประเภท ธรรมชาติ น้ำตก/ภูเขา/ทะเล จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 ส่วนใหญ่รับทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 46.50 บุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือ ครอบครัว/คนใกล้ชิด จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 38.30 สิ่งจูงใจในการท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือ ธรรมชาติ/สภาพอากาศที่ดี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.80 ส่วนใหญ่นิยมท่องเที่ยวในลักษณะกลุ่มบุคคล/เพื่อน/ครอบครัว จำนวน 247 คน คิดเป็น ร้อยละ 61.80 โดยรถยนต์ส่วนบุคคล จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 ซึ่งท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อปีจำนวน 2 ครั้ง จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30 โดยมักเดินทางท่องเที่ยวในช่วงฤดูร้อน จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 48.30 และใช้ระยะเวลาในการเดินทาง 2 วัน 1 คืน จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.50

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ท่องเที่ยวต่อปี จำนวน 2 ครั้ง เพื่อพักผ่อนหย่อนใจในแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่มีสภาพอากาศที่ดี โดยติดตามข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ และนิยมเดินทางท่องเที่ยวในลักษณะกลุ่มบุคคล/เพื่อน/ครอบครัว ด้วยยานพาหนะส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยว (วินิจ วีรยางกูร, 2532) ในเรื่องลักษณะของนักท่องเที่ยว (Tourist) คือ ผู้มาเยือนชั่วคราว ซึ่งมักจะพักอาศัยอยู่ในประเทศที่มาเยือนตั้งแต่ 24 ชั่วโมงขึ้นไป และการมาเยือนมีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อน เช่น การบันเทิง พักผ่อนในวันหยุด เพื่อสุขภาพ เพื่อธุรกิจ เพื่อเยี่ยมครอบครัว เพื่อราชการ เพื่อการประชุม โดยแหล่งท่องเที่ยวต้องมีทรัพยากรการท่องเที่ยวธรรมชาติในสภาพดั้งเดิมปราศจากการตัดแปลง มีกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่

ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวชุมชนส่วนใหญ่ต้องการให้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม วัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยว ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.44 คิดเป็นร้อยละ 88.80 รองลงมาต้องการเดินทางสะดวก สะอาด และปลอดภัย ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.15 คิดเป็นร้อยละ 83.00 ด้านการขายอาหาร สินค้าพื้นเมือง การนำเที่ยว การแสดง ศิลปะพื้นเมืองของที่ระลึก ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.13 คิดเป็นร้อยละ 82.60 และต้องการกิจกรรมท่องเที่ยว: สาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่น/นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม อาทิ การทอผ้า การจักสาน และที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.08 คิดเป็นร้อยละ 81.60

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวชุมชนต้องการให้ชุมชนรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ตลอดจนกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในยุคปัจจุบันเพราะการท่องเที่ยวไม่ได้ต้องการเพียงการเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงดงามของธรรมชาติเท่านั้น แต่นักท่องเที่ยวต้องได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยว (อาทิตย ศิริธร, 2541) ที่อธิบายไว้ว่า นักท่องเที่ยวคือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญกับการท่องเที่ยวเพราะนักท่องเที่ยวคือ ผู้ที่ลงทุนเงินและเวลาเพื่อแสวงหาสินค้าและบริการตลอดจนประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ความต้องการของนักท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน และสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชน (วีระพล ทองมา, 2547) ที่อธิบายว่า แนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนเป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือน ในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

2. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านนาเมือง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก พบว่า (1) สภาพทั่วไปของชุมชน บ้านนาเมืองมีสังคมที่เรียบง่าย มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เข้มแข็งทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีการสืบทอดวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน มีวิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น (2) แหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เป็นชุมชนที่พร้อมสำหรับการศึกษาริเริ่มวิถีชีวิตที่ดัดแปลง ผ่าทอผ้า (บ้านนาเมือง) และแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ได้แก่ น้ำตกตาดน้อย (3) รูปแบบ/กิจกรรมและการบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยวบ้านนาเมือง คือ “การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต” โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ (น้ำตก ภูเขา ทิวทัศน์โดยรอบ) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ผ้าทอผ้าบ้านนาเมือง – อาหารถิ่น) และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (ปั่นจักรยานสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ชมสะพานไม้กลางทุ่งนา, ชมสาธิตการทอผ้า ผักทำนา ศิลปะที่ดัดแปลงผ้าทอผ้า (บ้านนาเมือง), ร่วมกิจกรรมตามประเพณีบ้านนาเมือง, ทดลองทำการเกษตร การทำนาดำ/หาปูนา/กูดักกบ และกิจกรรมประกอบอาหารถิ่น อัญมณี/ผลิตภัณฑ์) (4) ระบบสาธารณูปโภค/สิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน มีความพร้อมรองรับการใช้งาน แต่ต้องเพิ่มป้ายบอกทางของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ น้ำตกตาดน้อย ร้านค้าภายในชุมชนมีด้วยกัน 2 ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม ขนม ของใช้ทั่วไป ส่วนร้านขายของที่ระลึกนั้น ชุมชนยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ (5) การจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ยังไม่มีการจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เนื่องจากการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวนั้นอยู่ในช่วงของการเริ่มต้น (6) การดำเนินงานด้านเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชน หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการ

ท่องเที่ยว (7) แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว สำหรับแนวทางในการพัฒนาให้บ้านนาเมืองเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่มีคุณภาพนั้น ต้องมีการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวให้มีรูปธรรม เนื่องจากพบว่ายังมีอีกหลายสิ่งที่จะต้องปรับปรุง โดยต้องมีการขับเคลื่อนเป็นระยะเพื่อให้เกิดการกระตุ้นการพัฒนาให้ชุมชนแห่งนี้กลายเป็นชุมชนท่องเที่ยว จำแนกเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคคล ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาการสื่อสารประชาสัมพันธ์ และ (8) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชน คือ จำเป็นต้องศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ซึ่งหัวใจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญา กาสรุณ และคณะ (2561) ศึกษาการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองเวียงสระ ผลจากการวิจัยพบว่า 1.เมืองเวียงสระมีสังคมที่เรียบง่าย มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เข้มแข็งทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีการสืบทอดวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษมาจนถึงปัจจุบัน มีวิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น มโนราห์ หมอยา หมอผี และงานตีเหล็ก มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีค่า 2.รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองเวียงสระ มีองค์ประกอบดังนี้ 1) บริบทชุมชน ทรัพยากรท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติที่ดึงดูดใจ 2) นักสื่อความหมาย (มัคคุเทศก์น้อย) ชุมชนเมืองเวียงสระ และ 3) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ รูปแบบการท่องเที่ยว คือ การนำเที่ยวตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เมืองเวียงสระโดยมีนักสื่อความหมาย (มัคคุเทศก์น้อย) นำเที่ยวตามเส้นทางเดินท่องเที่ยวเพื่อศึกษาและชมวัดเวียงสระ และเมืองโบราณเวียงสระ

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยโดยภาพรวม พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อศึกษาธรรมชาติ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมคือ ธรรมชาติ น้ำตก/ภูเขา/ทะเล แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเก่า และแหล่งท่องเที่ยวศูนย์เรียนรู้/พิพิธภัณฑ์/ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้ชุมชนท่องเที่ยวนั้น อนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม วัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยว สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวก มีความสะอาดและปลอดภัย รวมถึงต้องการให้ชุมชนท่องเที่ยวนั้น ขายอาหาร/ของที่ระลึกสินค้าพื้นเมือง นำเที่ยว และการแสดงศิลปะพื้นเมือง นอกจากนี้ ยังคงต้องการให้ชุมชนมีกิจกรรมท่องเที่ยว: สาธิตภูมิปัญญาท้องถิ่น/นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม อาทิ การทอผ้า การจักสาน และบริการ ที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ ชุมชนบ้านนาเมือง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก การพัฒนาจึงมีรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะ “การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต” มีกิจกรรมที่น่าสนใจ ได้แก่ กิจกรรมปั่นจักรยานสัมผัสวัฒนธรรมชนบท ชมสะพานไม้กลางทุ่งนา กิจกรรมสาธิตการทอผ้า ฝึกทำงานศิลปหัตถกรรมผ้าทอมือ (บ้านนาเมือง) ร่วมกิจกรรมตามประเพณีบ้านนาเมือง กิจกรรมทดลองทำการเกษตร การทำนาคำ/หาปูนา/กู่ไข่ดักกบ และกิจกรรมประกอบอาหารถิ่น อั่วปู้/ผัดเผ็ดกบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการให้ชุมชนท่องเที่ยวนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิม วัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านนาเมืองมีสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า มีภูมิปัญญาท้องถิ่น มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและประชาชนที่พร้อมจะถ่ายทอดความรู้ ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปสู่การจัดทำแผนการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน
2. รูปแบบการท่องเที่ยวบ้านนาเมือง คือ “การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต” หากแต่การจัดการข้อมูลและฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวยังไม่เป็นระบบ ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปสู่การส่งเสริมการจัดทำฐานข้อมูลออนไลน์ เว็บไซต์ไลน์ เฟสบุ๊ก ด้านการท่องเที่ยว อาทิ เส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และกิจกรรมการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาเมือง โดยบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์ปัญญา. (2549). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัญญา กาศรุณ และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองเวียงสระ. วารสารช่อพะยอม, 29(2) (มิถุนายน – ตุลาคม 2561).
- วินิจ วีรยางกูร. (2532). การจัดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วีระพล ทองมา. (2547). การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้ คณะพัฒนาการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อาทิตย์ ศิริธรร. (2541). วิสัยทัศน์การท่องเที่ยวของไทย ปีพุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.